
Kyrkomötet Kyrkolivsutskottets betänkande 2017:1

Medlemsstrategi

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2017:2 och motion 2017:117 om medlemsstrategi för Svenska kyrkan. Utskottet anser att det som motionärerna för fram i sina motioner är viktigt och konstaterar att nationell nivå kontinuerligt tar fram medlems- och verksamhetsstatistik kring detta.

Däremot anser inte utskottet att det är nationell nivå som ska analysera och ta fram medlemsstrategier utan att det är främst församlingens uppdrag. Utskottet är också tveksamt till om en nationell strategi för medlemsutveckling är det bästa sättet att uppnå det motionärerna vill och betonar vikten av att församlingarna arbetar med lokal verksamhetsutveckling. Därför föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motion 2017:2 och motion 2017:117.

Till betänkandet finns tre reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:2.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:117.

Motionernas förslag

Motion 2017:2 av Lars-Ivar Ericson, Strategi mot minskning av antal kyrkomedlemmar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en tydlig strategi för att motverka minskningen av antalet kyrkomedlemmar.

Motion 2017:117 av Jesper Eneroth och Mattias Kristenson, Medlemsutvecklingsstrategi

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett brett arbete med att utveckla en medlemsutvecklingsstrategi med relevans för Svenska kyrkans samtliga nivåer.

Bakgrund

Medlemsutvecklingen i Svenska kyrkan

Antalet medlemmar i Svenska kyrkan minskar. Sedan år 2000, då kyrkan fick ändrad relation till staten, har antalet medlemmar minskat från nästan 7,4 miljoner medlemmar till 6,1 miljoner medlemmar år 2016. I medlemmar i andel av befolkningen innebär det en minskning från 82,9 procent år 2000 till 61,2 procent år 2016. Orsaken

är både aktiva utträden och en generationsväxling, då äldre medlemmar dör utan att det tillkommer lika många nya medlemmar genom dopet. Sedan 1996 föds ingen till medlemskap i Svenska kyrkan, utan föräldrar väljer detta åt sina barn. Om inte doptalen förändras kommer effekterna av generationsväxlingen öka under de kommande decennierna. Den kraftiga nedgången i andelen av befolkningen som är medlem i Svenska kyrkan beror på att invandring ökar folkmängden och bidrar till ett mer mångreligiöst samhälle. I de prognoser som tagits fram av kyrkokansliet beräknas 45 procent av svenska folket vara medlemmar i Svenska kyrkan 2030 om utvecklingen följer samma mönster som de senaste decennierna.

Även antal dop, konfirmander, vigslar och gudstjänstbesök minskar över tid. Det finns regionala och lokala undantag från denna utveckling. I boken *Församlingar mot strömmen*, utgiven av Svenska kyrkan beskrivs befolkningsomflyttningar inom Sverige och kyrksamheten som faktorer för de regionala och lokala skillnaderna. De församlingar som har ökat antalet medlemmar återfinns i storstadnära kommuner med hög inflyttning och växande befolkning. Medan andra församlingar, framförallt i glesbygd redan har mött en snabbare medlemsminskning till följd av utflyttning och generationsväxling.

Svenska kyrkan är inte ensam i denna utveckling utan antalet medlemmar minskar även i t.ex. frikyrkorna, de politiska partierna och andra traditionella folkrörelser. Även om engagemanget fortsatt är stort är inte ett livslångt medlemskap en självklarhet. Politiska partier har tappat hälften av sina medlemmar, men även fackföreningar samt miljö- och friluftorganisationer har haft vikande medlemstal de senaste decennierna. I stället är det vanligare att gå in och ut ur organisationer i olika faser av livet, att engagera sig utan att vara medlem eller i lösare nätverk. Svenska kyrkan är Sveriges största medlemsorganisation och har ännu inte påverkats fullt lika mycket som många andra organisationer. Medlemstalen har minskat med 20 procent på 20 år, vilket är i ungefär samma omfattning som för de traditionella frikyrkorna.

Genom de studier som genomförts av den nationella nivån genom åren med hjälp av Svenska kyrkans enkät till medborgare, de s.k. externa Kyrkbussarna, framkommer att de som lämnat Svenska kyrkan framförallt uppger att orsaken till utträdet var att de inte tror på Gud. Att kyrkan inte upplevs vara relevant och ekonomiska argument anges därefter som orsak till utträdet. I vilken mån kyrkan upplevs som relevant och meningsfull är starkt kopplat till kunskapen om vad kyrkan gör, vilken är låg i befolkningen som helhet. Detta trots att en majoritet av befolkningen uppger att de mött Svenska kyrkan i någon form under det senaste året.

Det finns starka samband mellan relevans och upplevelsen av att kyrkan kommunicerar sådant som är viktigt i människors liv och att kyrkan finns med vid viktiga livshändelser. Det bygger både på personlig relevans och drivkraften att solidariskt bidra till kyrkan som samhällsnyttig aktör. Kunskap och förtroende hänger också samman. Människor som har en låg kunskap om kyrkan har också ofta ett lägre förtroende för den.

Under 2016 trädde fler än någon sin ur Svenska kyrkan. Totalt valde över 90 000 att aktivt träda ut, vilket var nästan dubbelt så många som föregående år. Det motsvarar 1,5 procent av medlemmarna, vilket är fler än under ett kyrkovalsår som annars brukar var de år då utträdena är särskilt höga. Detta var dels en effekt av medial granskning, dels följer det ökade antalet utträden ett mer övergripande mönster som för närvarande även präglar utvecklingen bland systerkyrkor och andra organisationer i Norden. Ett livslångt medlemskap är inte längre självklart.

Den största gruppen utträdare var i likhet med tidigare år unga mellan 25–30 år, men under sommarmånaderna i samband med mediernas granskning av resor och

representation i församlingar och utlandskyrkans ledning trädde främst äldre medlemmar med en låg relation till kyrkan ut. De som har en svag eller ljum relation med kyrkan har inte alls uppmärksammat händelsen. Detta var resultatet av att medlemmar blivit besvikna eller arga på företrädare för kyrkan i samband med mediegranskningar och mediedebatter. Under året uppmärksammades Svenska kyrkan i media även bland annat i samband med ”mitt-kors-debatten” samt konflikter kring det nya kyrkohandboksförslaget Även i andra sammanhang när Svenska kyrkan uppmärksammas i medier eller vid påminnelser om medlemskap i samband med val och skattebesked ses ökade utträden.

För att besvara frågan om orsaker till utträden 2016 görs inom projektet Kyrkotillhörighet under förändring, en studie av in- och utträden baserad på statistik och intervjuer.

Exempel på arbete som pågår

Stiftens direktorer tog under våren 2017 ett beslut om samverkan i främjandearbetet inom området kommunikation under rubriken Kommunikation som mission – en gemensam verktygslåda för ökad relevans och närvaro. Med relevans, resurs och relation i fokus kan stiftens erbjuda församlingarna utbildning med målet att stärka dem i deras arbete med:

- ◆ ett synligt missionsarbete
- ◆ ett effektivare kommunikationsarbete
- ◆ att synliggöra församlingens arbete
- ◆ att människor upplever kyrkan som relevant
- ◆ att stärka den praktiska förmågan hos arbetslagen

Arbetet stärker också förmågan att samverka mellan kyrkans olika nivåer i kommunikationsarbetet för att nå de grupper som har en svag relation med sin församling och som därför vanligen är svåra att nå. Arbetet sker i samarbete med den nationella nivån.

Den nationella nivån bedriver också kontinuerligt forsknings- och analysarbete, som ger underlag till Svenska kyrkans teologiska och strategiska reflektion över sin identitet och sin nationella och internationella omvärld. Analysarbetet handlar bland annat om att iaktta samhällsförändringar inom områden som medlemsutveckling, ekonomi, demografi och värderingar.

Den nationella nivån tillhandahåller redskap till stöd för arbetet med omvärldsanalys. Svenska kyrkans statistikdatabas är ett sådant redskap i analysarbetet. Den är tillgänglig för anställda, förtroendevalda och andra intresserade. Den bidrar med statistiskt material för såväl församlingar, stift som nationell nivå. Nyckeln till Svenska kyrkan är en publikation som kyrkokansliet tar fram varje år. I den kan man ta del av olika artiklar med sikte på framtiden.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Vid 2013 års kyrkomöte behandlades motion 2013:5 om en framtidskommission och den bereddes av Kyrkolivsutskottet (KI 2013:12). Motionären föreslår att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en framtidskommission. Utskottet delade motionärens uppfattning att det är viktigt att diskutera framtidsfrågorna för att se vilka strategiska vägval Svenska kyrkan ska göra men menade att det arbete som motionären efterfrågar redan pågår och därför föreslår utskottet att kyrkomötet avslår motionen. Kyrkomötet följde utskottets förslag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:2.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:117.

Utskottet anser att det som motionärerna för fram i sina motioner är viktigt. Det finns ett behov av att ständigt reflektera kring medlemskap både utifrån ett teologiskt och organisatoriskt perspektiv. Hur vi t ex genom dopet blir medlemmar i Kristi kyrka men samtidigt kan gå ur och in i Svenska kyrkan. Utskottet konstaterar att nationell nivå kontinuerligt tar fram medlems- och verksamhetsstatistik och ser fram emot fördjupade studier i in- och utträdesfrågan. Detta material och underlag finns tillgängligt för församlingarna.

Däremot anser inte utskottet att det är nationell nivå som ska analysera och ta fram medlemsstrategier utan att det är främst församlingens uppdrag. Utskottet är också tveksamt till om en nationell strategi för medlemsutveckling är det bästa sättet att uppnå det motionärerna vill och betonar vikten av att församlingarna arbetar med lokal verksamhetsutveckling. Därför föreslår utskottet att avslå motion 2017:2 och motion 2017:117.

Uppsala den 5 oktober 2017

På Kyrkolivsutskottets vägnar

Marie Nielsén, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Marie Nielsén, ordförande, Sofia Rosenquist, Daniel Larson, Birgitta Lindén, Ronny Hansson, Micke G Hästö, Niklas Grahn, Roland Johansson, Berit Simonsson, Anna-Karin Westerlund, Gunilla Eldebro, Elisabeth Rydström, Niklas Larsson, Torbjörn Arvidsson och Marja Sandin-Wester.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Camilla Persson, Lissandra Rickemark, Ulla Nordlien, Ove Stenlund, Arne Närström, Katarina Glas, Kjell Petersson, Elisabeth Kullenberg, Ulla Littgren, Jerker Schmidt, Stig Eriksson, Anders Ahl, Ylva Wahlström Ödmann och Karin Janfalk.

Biskoparna Fredrik Modéus och Sören Dalevi har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Vi reserverar oss mot Kyrkolivsutskottets beslut att föreslå kyrkomötet att avslå motion 2017:117, till förmån för bifall till motionen.

Daniel Larson, Marie Nielsén, Birgitta Lindén och Ronny Hansson

Reservation 2

Jag reserverar mig mot Kyrkolivsutskottets beslut vid behandling av motion 2017:117 Medlemsutvecklingsstrategi, att avslå motionen. Mitt yrkande var bifall av motionen.

Roland Johansson

Reservation 3

KI 2017:1

Jag reserverar mig mot Kyrkolivsutskottets beslut vid behandling av motion 2017:2 Strategi mot minskning av antal kyrkomedlemmar, att avslå motionen. Mitt yrkande var bifall av motionen.

Roland Johansson